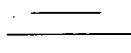

A feladatmegoldások értékelése során arra törekszünk, hogy minden közelítőleg megfelelő fordítást elfogadjunk. Mindenkit megdicsérünk, az élen állókat díjazzuk. Teljesítménycsoportok szerint is díjazhatunk. Például: 91-100 %: I. díj, 71-90 %: II. díj, 31-70 %: III. díj, s ha netán lenne 30 %-os vagy ez alatti teljesítmény, az a IV. díj. – A fordítások ellenőrzése-értékelése során nyilvánvalóan nem hagyjuk szó nélkül az esetleges helyesírási hibákat, de a helyesírási hibákat nem számítjuk be a megoldások elfogadásába.

Jó szórakozást!

IMRE RUBENNÉ DR.

főiskolai tanár

Nyíregyházi Főiskola, Tanítóképző Intézet

Nyíregyháza

Köszönésformák Móricz Zsigmond: Sári bíró című vígjátékában

1. A köszönés és a megszólítás a társadalmi kapcsolatteremtés nyelvi formái. A magyar nyelvészeti szakirodalomban meglévő, ezzel a témával foglalkozó cikkek egyik része egyes korszakoknak a teljesség igénye nélküli leírására korlátozódik (vö. THEWREWK 1897, SIMONYI 1911, SINOR 1974). A mai nyelvre vonatkozóan néhány összefoglaló tanulmány is megjelent (vö. LADÓ 1958, 1959, GUSZKOVA 1981, DEME–GRÉTSY–WACHA 1987/1999, DOMONKOSI 2002). A nyelvhasználat és társadalom összefüggését kutató szociolingvisztika egyik kedvelt vizsgálati témaköre a nyelvi tiszteletadási formák leírása (vö. TÓTH 1983, KISS 1993, BALÁZS 1993, KISS 1995, SÁNDOR 1996). Az újabb kutatások a pragmatika és a beszédaktus-elmélet eredményeinek bevonásával bővítik a témával kapcsolatos ismereteket (vö. NYOMÁRKAY 1998, 1999).

2. A fenti tanulmányokban több helyen is olvashatjuk, hogy a régi korok tiszteletadási formáinak tanulmányozására a szépirodalmi alkotások kitűnő lehetőséget nyújtanak. Deme László a következőket írja: „Jó tükrözője az érintkezésformák mindenkori értékének és érték-változásának a mindenkori szépirodalom” (DEME–GRÉTSY–WACHA 1987/1999: 62). Sebestyén Árpád több cikkében és előadásában a szociolingvisztikai szemléletmód érvényesítését hangsúlyozza a realista szépirodalmi művek elemzésében. Hasznos nyelvi elemzési szempontnak tartja annak megfigyelését, hogy a szereplők nyelvezete milyen mértékben és hogyan érzékelteti társadalmi hovatartozásukat, szociális helyzetüket, műveltségüket, életkorukat és nemüket (SEBESTYÉN 1990: 45; 1993: 85). Balázs Géza népies íróink prózájára hivatkozik: „Népies íróink gazdagon alkalmazzák a kapcsolatra utaló nyelvi elemeket. Prózájukba beépítik a népnyelvnek ezeket az elemeit” (BALÁZS 1993: 49). Nyomárkay István a középosztály udvariassági beszédaktusait tanulmányozva a nyelvi példákat Herczeg Ferenc, Csathó Kálmán, Harsányi Zolt és Molnár Ferenc műveiből meríti.

Bárczi Géza a nyelvjárás és irodalmi stílus kérdéseit taglalva azt bizonyítja, hogy a nyelvjárási és szociolingvisztikai jelenségeket nemcsak a valóságban lehet vizsgálni, hanem realista szépirodalmi művek fiktív világában is (vö. BÁRCZI 1961: 62–112). Móricz Zsigmond írói nyelvével sokan sokféle közelítéssel foglalkoztak, főleg stilisztikai szempontból (vö. HERCZEG 1961, SZATHMÁRI 1961, SEBESTYÉN 1972). Én szociolingvisztikai jellegű nyelvi

elemzéseket végeztem Móricz Zsigmond három művében: A fáklya, Rokonok és a Csibenovellák. (IMRE 2004). Egy külön tanulmányban rendszereztem A fáklya című regényben előforduló megszólításformákat (IMRE 2003: 231–239). Egy újabb tanulmányban csoportosítottam a Rokonok című regényben előforduló köszönés- és megszólításformákat (IMRE 2005: 49–68). Legutóbb e folyóirat egy korábbi számában A fáklya című regényben előforduló köszönésformákat vizsgáltam (IMRE 2008: 73–78).

Jelen írásomban Móricz Zsigmond „Sári bíró” című művében szereplő köszönésformákat rendszerezem. A nyelvi adatokat a szereplők dialógusaiból gyűjtöttem. Vizsgálatomban a „Nyugat” kiadásában, 1910-ben megjelent kötet szövegét vettem alapul, a továbbiakban erre hivatkozom. Móricz Zsigmond ebben a művében gyakran alkalmazza a „betűnépieskedés” (DEME 1951:41), a „betűnépieség” (HERCZEG 1961: 299) módszerét, ezzel is a népies nyelv illúzióját adja az olvasónak. A vígjátékban előforduló nyelvjárási jelenségeket hitelesen rögzítem.

A vígjáték cselekménye egy nyírségi falusi bíróválasztás bonyodalmainról szól. Szereplői a falusi osztálytagozódásnak megfelelően gazdag- és szegényparasztsokra különülnek. Sári bíró, a felesége, gyerekei, a sógora, Pengő Kovács és a lánya a módos parasztságot, az öreg Varjú és Gedi a szegényparaszságot képviselik.

„Minden beszélgetésnek van egy bizonyos udvariassági telítettsége, azaz — és ez általános nyelvi jelenség — két ember nyelvi kapcsolata, társalgása, akarva akaratlanul bizonyos konvencionális formákat tartalmaz. Így a beszélgetés vagy akár az egyirányú beszéd, nemcsak a közlendőt tartalmazza, hanem bizonyos mértékben fényt vet a szóló és a hallgató társadalmi kapcsolatára is” (SINOR 1974: 545). A fenti megállapítás érvényesnek látszik az említett mű szereplőinek egymás közti nyelvi érintkezésformáira is.

3. Éder Zoltán meghatározása szerint a köszönés „a társas életnek egyik ősi megnyilatkozása, az embertársaink iránti tiszteletnek és jóindulatnak a kifejezése, az egymás közti kapcsolatteremtésnek egyik eszköze” (ÉDER 1983: 1249). Kertész Manó a „Szállók az Úrnak” című könyvének bevezetőjében az üdvözlési formák eredetét kutatva arra a következtetésre jut, hogy egyik részük az úr-szolga viszonyra vezethető vissza (pl. meghajlás), a másik részük a békés szándék bizonyításával függ össze (pl. kézfogás), s vannak közöttük vallásos eredetűek is (KERTÉSZ 1931/1996: 6–9).

A magyar köszönésformák használatát meghatározza a beszélő és megszólított neme, társadalmi szerepe, tegező vagy magázó viszonya és életkora. Fontos szerepe van még a nap-szaknak és az érzkezés, illetve a távozás helyzetének.

A köszönésnek több lehetséges formája van. Balázs Géza a kapcsolatteremtő nyelvi elemekről szóló munkájában a következő csoportosítást adja: 1. konvencionális köszönésforma (pl. *Jó napot kívánok!*); 2. konvencionális köszönésforma + megszólításos köszönés (pl. *Jó estét, Pista bácsi!*); 3. köszönéspótló kijelentés és kérdés (pl. *De jól nézel ki! Hol sültél le ilyen jól?*); 4. halmozott köszönésforma (pl. *Jó napot, kezit csókolom!*); 5. köszöntés, jókívánság (pl. *Kéz és lábtörést!*). Írásomban a szerint csoportosítom a vígjátékban szereplő köszönésformákat, hogy tartalmilag mire utalnak, s mindig jelzem azt is, hogy az adott konvencionális forma önállóan vagy megszólítással egybekapcsolva vagy halmozottan fordul elő.

4. A fentiek alapján Móricz Zsigmond: „Sári bíró” című művében a következő köszönésformákkal találkozunk.

4.1. Az első csoportot a vallásos eredetű üdvözlési formák alkotják. Ladó János megemlíti, hogy a falusi emberek gyakran használták ezt a formát is (LADÓ 1958: 423). Az érkező köszönések közül az *Adjon Isten!* és az *Adj' Isten!* formák fordulnak elő legtöbbször. A Nyelvi illetenban a következőt olvashatjuk az első kifejezésről: „Inkább falun, kisvárosban használatos tisztelettudó, népies, családi köszönésforma. Bizalmas és nem bizalmas kapcsó-

latban egyaránt alkalmazható” (DEME–GRÉTSY–WACHA 1987/1999: 389). A második kifejezés az előző köszönésforma legrövidebb változata, s bizalmas jellege ellenére tiszteletet fejez ki.

A vígjáték szereplői közül Varjú két alkalommal ezt a formát használja. Egyszer, amikor meglátogatja a bírót az otthonában: „gyisten, bíró uram” (68). Az ejtésrövidülési konvencionális köszönéshez kapcsolt megszólítás nagyobb tiszteletet fejez ki a megszólított iránt. A másik esetben a szereplő a bíróválasztást követően keresi fel a bíró házát, és sértődöttségét, felháborodását jól érzékelteti a rövid megszólítás nélküli forma alkalmazása: „Aggyisten!” (95).

Falun igen udvarias, tisztelettudó népies üdvözlésnek számított az érkező részéről az *Adjon Isten jó reggelt (napot, estét, éjszakát)!* mondat (vö. DEME–GRÉTSY–WACHA 1987/1999: 389). A vallásos eredetű üdvözlési forma a napszakra utaló formával ötvöződve halmozott köszönésformát eredményez. Hajdók József, a bíró sógora ezzel a halmozott köszönésformával köszönti a bírót: „Aggyisten! Jónapot aggyik az isten!” (27). Az idős parasztember, Varju szintén hasonló módon köszönti a bírónét az első találkozáskor, s az üdvözlést az időjárásra vonatkozó megjegyzéssel egészíti ki: „Aggyon Isten szerencsés jó napot. Jaj, be kutya hideg van!” (11).

Pengő Kovács, a falu leendő bírója áldást és békességet kíván a ház asszonyának: „Aggyon az isten áldást, békességet!” (34). A bíróné szívélyesen fogadja a vendéget: „Aggyon isten. Isten hozta nálunk, kedves keresztkomám uram” (uo.). A két vallásos eredetű üdvözlési forma együttes alkalmazásával és a kedveskedő megszólítással a megszólított iránti tiszteletét és szimpátiáját érzékelteti a bíróné.

Az *Isten hozott (hozta)* érkező köszönésforma eredetéről a következők írja a Nyelvművelő kézikönyv: „Vallásos színezetű köszönésforma, amelyben az eredeti jelentés többé-kevésbé elhomályosult” (NyKk. I. 1983: 1060). A használatáról pedig megtudhatjuk, hogy a parasztember fogadó köszönésül, a szívélyesség nagyobb kifejezésére használja (vö. NyKk. I. 1983: 1253). A Nyelvi illetan így minősíti: „az érkezőt üdvözlő, tiszteletet kifejező népies köszönésforma” (DEME–GRÉTSY–WACHA 1987/1999: 435).

A bíróné ezt a konvencionális formát megszólításos köszönéssel kapcsolja össze, a találkozás idejére is utalva, amikor a házába váratlanul betoppanó új bírót üdvözlí: „*Isten hozta, nem is vártuk. Ezer esztendeje nem volt nálunk*” (93).

A búcsúzó köszönésformák közül az *Isten áldja (áldjon, megáldjon)*, az *Istennek ajánlom* és az *Adj isten* formák szerepelnek. Az első két alakot a Nyelvi illetan tiszteletet kifejező népies búcsúzó köszönésformákként tartja számon (vö. DEME–GRÉTSY–WACHA 1987/1999: 435–436). Távozáskor a bíróné sógora így búcsúzik el a bírónétól: „*No Isten áldja ídes néném*” (85). Veróni, a bíróné egykori barátnője több alkalommal így köszön el: „*Isten álgyon, Sári*” (14; 78; 79; 81). A bíróné is hasonló módon búcsúzik barátnőjétől: „*Isten megáldjon*” (14); „*Isten álgyon*” (78; 79; 81). Egy alkalommal Manczi, a fiatal lány is így köszön el Jóskától, a bíróné fiától: „*Isten álgyon*” (45). A megszólítással összekapcsolt konvencionális köszönésformák nagyobb tiszteletet fejeznek ki a megszólított iránt, mint a megszólítás nélküli formák.

Az *Istennek ajánlom* formát két szereplő alkalmazza. Hajdók József így köszön el a bíró családjától: „*Istennek ajállom kenteket!*” (30). A népies megszólítással összekapcsolt vallásos üdvözlési forma elterjedt volt a két világháború közötti időszakban. Hasonló módon búcsúzik a bíró családjától az idős szegény parasztember, Varju is: „*Istennek ajállom kieteket, bíró uramat, bíróné asszonyomat, egész becses családgyával*” (26). A megszólításformák halmozása a megszólítottak iránt érzett túlzott tiszteletadás jeleként értelmezhető.

Távozó köszönésként alkalmazva furcsának tűnik az *Adj Isten!* forma. A vígjátékban két szereplő, Gedi és az öreg parasztember, Varju is így búcsúzik el a bírónétól: „*Aggyisten*” (50; 96). A magyarázat talán abban rejlik, hogy mindketten feldúltan távoznak a bíróné házából, s ennek a rövid alakváltozatnak a használatával sérteni akarják a ház asszonyát.

4.2. A második csoportba a napszaknak megfelelő üdvözlési formákat soroltam. Ladó János már említett tanulmányában megjegyzi, hogy a falusi férfilakosság mindig

pontosan ügyelt az érkezés és távozás alkalmának rendszeres és következetes megkülönböztetésére (vö. LADÓ 1958: 423). Érkező köszönésül a parasztság gyakran használta a *Jó reggelt (napot, estét) kívánok* formákat. Móricz valóság híven örökölte meg a kor szokásait. A műben Lizi köszönti így leendő anyósát, a bírónét: „*Jó napot kívánok*” (15). Ezzel az udvarias, magázó napközi köszönésformával jól érzékelteti a lány a bíróné iránti tiszteletét. A bíróné meglepődve fogadja a lányt, s ő a konvencionális, napszakra utaló köszönést alkalmazza, megszólító formával összekapcsolva: „*Jézusom — jónapot neked is —, hát jutok eszedbe?*” (15). Hajdók József ennek a köszönésformának a rövid alakját alkalmazza a bíróné köszöntésekor: „*Jó napot!*” (81). Ez a rövid változat a teljes formánál bizalmasabb hangulatú, s utal a szereplő szomorú hangulatára, szorongó lelkiállapotára is, hiszen fél közölni a bírónéval a bíróné választás eredményét.

Veróni is így köszön a bírónénak: „*Jó napot, Sári!*” (77). A magázó, távolságtartó köszönésforma alkalmazása furcsa a szereplő részéről, hisz egykori barátja a bírónénak, s az üdvözlést követően rögtön tegezésre vált: „*Megkerestelek mint régi jó barátnémat*” (uo.).

Pista, a bíróné unokája tisztelettudóan megszólítással egybekapcsolva köszönti a nála jóval idősebb embert, Hajdók Józsefet: „*Jó napot, Józsi bátyám!*” (27).

Halmozott köszönésformával él Pengő Kovács, amikor meglátogatja a bíró családját: „*Jó napot, jó egészséget!*” (93). Az említett forma a napszakra utalás mellett jókívánságot is kifejez.

4.3. A harmadik csoportot a köszönéspótló kijelentések és kérdések képezik. Balázs Géza megfogalmazása szerint ezek „nem konvencionális köszönésformák, de funkciójuk „köszönésformává”, fatikus kapcsolatteremtési nyelvi elemmé avatja őket” (BALÁZS 1993: 29). A szerző két fő típusát különíti el: a kijelentést, ill. a kérdést, álkérdést. A kérdéses formát azért nevezzük álkérdésnek, mert tartalmi választ nem várunk rá. A vígjátékban mindössze két példát találtam, amelyek mindegyike a találkozás helyszínére utal: „*Ah, kit látok itt! Ki jön itt?*” (15). Ebben az esetben a bíróné kedveskedve, hízelegve fogadja leendő menyét, Lizit. „*Hát téged mi hoz ecczer ide?*” (77). A második esetben pedig a bíróné meglepődve fogadja Verónit, mintha nem örülne az érkező vendégnek. Az említett kijelentések és kérdések a köszönéssel egyenrangúak, s mintegy megalapozzák a szereplők közötti beszélgetések hangnemet és a szereplők egymáshoz való viszonyulását.

4.4. A negyedik csoporthoz a tegező köszönésforma (*szervusz*) tartozik. A Nyelvművelő kézikönyvben a következőt olvashatjuk a szó eredetéről: „A középkori latin *servus humillimus*-ból (=legalázatosabb szolgája) alakult *szervusz* mint bizalmas, tegező köszöntés a többi üdvözlési forma szerepét betöltő szó (NyKk. II. 1985: 805). A *szervusz* eredetileg az alárendelteknek a magas rangúakhoz intézett üdvözlési formája volt, s nagyfokú függést fejezett ki. Idő múltával azonban e jelentéstartalma megváltozott, s az egyenrangúaknak, mégpedig a tegező viszonyban lévőeknek a köszönési formájává vált. A Nyelvi illetan megfogalmazása szerint „tegező viszonyban általánosan használható, semleges köszönésforma, egyenrangúak, egykorúak között, illetve alacsonyabb rangúak és fiatalabbak üdvözlésére” (DEME–GRÉTSY–WACHA 1987/1999: 487). A vígjáték szereplői közül Hajdók József köszön így Pistának, a bíróné unokájának: „*Szerbusz, öcskös!*” (27). A konvencionális köszönésforma népies alakjához kapcsolt lekezelő, leereszkedő megszólítás a felnőtt ember gyermeket lenéző magatartását tanúsítja.

4.5. Az utolsó csoportot a köszöntést, jókívánságot kifejező köszönésformák alkotják. Erre mindössze két példát találtam a vígjátékban. Az első a „*Minden jót kívánok!*” búcsúzási forma. Erről a következő olvasható a Nyelvi illetanban: „Rendszerint egy másik búcsúzó köszönésforma (*szervusz*, *viszlát*, a *viszontlátásra*) kiegészítője, de önálló köszönésként is előfordul. Tegező viszonyban inkább a rövid alak járja, magázó viszonyban, illetve tisztelettudó üdvözlésben a teljes formát használják” (DEME–GRÉTSY–WACHA

1987/1999: 462). A vígjátékban Lizi a teljes formát alkalmazva köszön el a bírónétól, kifejezve ezzel is tiszteletét leendő anyósa iránt: „*Minden jót kívánok*” (30). A másik a „*Jó egészséget kívánok*” búcsúzási forma. Ennek a teljes formának a rövid nyelvjárási változatát alkalmazza Pengő Kovács, amikor elhagyja a bíró házat: „*Jó egészséget!*” (41).

5. Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy Mórícz falusi szereplői ebben a műben a vallásos eredetű és a napszaknak megfelelő üdvözlési formákat részesítették előnyben. Néhány példa akad a köszönéspótló kijelentésekre, illetve kérdésekre, és jókívánság kifejezésére is. A vendégségbe érkező és a vendéget fogadó vidéki emberek mindig megadták a kellő tiszteletet egymásnak. Mórícz ebben a vígjátékában is hitelesen örököltette meg a kora falun élő embereinek köszönési szokásait. A műben szereplő köszönésformákat az alábbi táblázat szemlélteti. A fő csoportokat a vallásos eredetű, a napszaknak megfelelő köszönésformák, a köszönéspótló kijelentések és kérdések, a tegező és a köszöntést, jókívánságot kifejező formák alkotják. Az egyes csoportokon belül aszerint különülnek el a köszönésformák, hogy önmagukban vagy megszólítással egybekötve vagy halmozottan fordulnak elő.

Köszönésformák:	A köszönő szereplő:	A köszöntött szereplő:
1. Vallásos eredetű köszönésformák		
a) Konvencionális köszönésformák		
<i>Aggyisten!</i>	Varju	a bíró
	Gedi	a bíróné
<i>Aggyon az isten áldást, békességet</i>	Pengő Kovács	a bíróné
<i>Isten megáldjon</i>	a bíróné	Veróni
<i>Isten álgyon</i>	a bíróné	Veróni
	Manczi	Jóska
b) Konvencionális köszönésforma + megszólításos forma		
<i>'gyisten, bíró uram!</i>	Varju	a bíró
<i>Isten hozta, nem is vártuk</i>	a bíróné	Pengő Kovács
<i>Isten áldja, ídes-néném</i>	Hajdók József	a bíróné
<i>Isten álgyon, Sári</i>	Veróni	a bíróné
<i>Istennek ajálom kenteket!</i>	Hajdók József	a bíró
<i>Istennek ajállom kieteket, bíró uramat, bíróné asszonyomat, egész becses családgyával!</i>	Varju	a bíró családja
c) Halmozott köszönésformák		
<i>Aggyisten! Jónapot aggyík az isten!</i>	Hajdók József	a bíró
<i>Aggyon Isten szerencsés jó napot!</i>	Varju	a bíróné
<i>Aggyon Isten. Isten hozta nálunk, kedves keresztimám uram</i>	a bíróné	Pengő Kovács

Köszönésformák:	A köszönő szereplő:	A köszöntött szereplő:
2. A napszaknak megfelelő köszönésformák		
a) Konvencionális köszönésformák		
<i>Jó napot kívánok</i>	Lizi	a bíróné
<i>Jó napot</i>	Hajdók József	a bíróné
b) Konvencionális köszönés + megszólítás		
<i>Jézusom — jó napot neked is — hát jutok eszedbe?</i>	a bíróné	Lizi
<i>Jó napot, Sári</i>	Veróni	a bíróné
<i>Jó napot, Józsi bátyám</i>	Pista	Hajdók József
c) Halmozott köszönésforma		
<i>Jó napot, jó egészséget</i>	Pengő Kovács	a bíró családja
3. Köszönéspótló kijelentés ill. kérdés		
<i>Ah, kit látok itt! Ki jön itt?</i>	a bíróné	Lizi
<i>Hát téged mi hoz ecczer ide?</i>	a bíróné	Veróni
4. Tegező köszönésforma		
a) Konvencionális köszönés + megszólítás		
<i>Szerbusz, öcskös</i>	Hajdók József	Pista
5. Köszöntést, jókívánságot kifejező köszönésforma		
<i>Minden jót kívánok!</i>	Lizi	a bíróné
<i>Jó egészséget!</i>	Pengő Kovács	a bíró családja

IRODALOM

- Balázs Géza 1987 = A kapcsolatfelvétel nyelvi formái. Magyar Nyelvőr 4: 402–412.
- Balázs Géza 1993 = Kapcsolatra utaló (fatikus) elemek a magyar nyelvben. Akadémiai Kiadó, Bp.
- Bárczi Géza 1961 = Nyelvjárás és irodalmi stílus. In: Stilisztikai tanulmányok. Gondolat Kiadó, Bp. 62–112.
- Deme László 1951 = A nyelvjárási alakok irodalmi használatának határai. Magyar Nyelvőr 33–42.
- Deme László–Grétsy László–Wacha Imre (Szerk.) 1999 = Nyelvi illeten. Szemimpex Kiadó, Bp.
- Domonkosi Ágnes 2002 = Megszólítások és beszédpartnerre utaló elemek nyelvhasználatunkban. A Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Intézetének Kiadványai, Debrecen.
- Éder Zoltán 1983 = Köszönésformák. In: NyKk. I: 1249–56.
- Ért.Sz. A magyar nyelv értelmező szótára I–VII. 1959–1962 = Főszerkesztő: Bárczi Géza és Országh László. Akadémiai Kiadó, Bp.
- Guszkova, Antonyina 1981 = A társadalmi kapcsolatteremtés eszközei a mai magyar nyelvben. NytudÉrt. 106. sz. Bp.
- Herczeg Gyula 1961 = MórícZ Zsigmond stílusa. In: Stilisztikai tanulmányok. Gondolat Kiadó, Bp. 240–329.
- Imre Rubenné 2003 = Megszólításformák MórícZ Zsigmond „A fáklya” című regényében. Magyar Nyelvjárások 231–239.
- Imre Rubenné 2004 = Szociolingvisztikai jelenségek MórícZ Zsigmond műveiben. Bessenyei György Könyvkiadó, Nyíregyháza.

- Imre Rubenné 2005 = Köszönés- és megszólításformák Móríc Zsigmond Rokonok című regényében. Magyar Nyelvjárások 49–68.
- Imre Rubenné 2008 = Köszönésformák Móríc Zsigmond „A fáklya” című regényében. Módszertani Közlemények 2: 73–78.
- Juhász József 1983 = Szövegteni vázlatok. I. A megszólítás funkciói a szövegben. In: Rác Endre és Szathmári István (szerk.): Tanulmányok a mai magyar nyelv szövegtana köréből. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 152–157.
- Kertész Manó 1996 = Szállók az Űrnak. K.u.K. Könyvkiadó.
- Kiss Jenő 1993 = Köszönés- és megszólításformák a Rábaközi Mihályiban. Magyar Nyelvőr 208–228.
- Kiss Jenő 1995 = Társadalom és nyelvhasználat. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp.
- Ladó János 1958 = Köszönés és megszólítás napjainkban. Magyar Nyelvőr 422–430.
- Ladó János 1959 = Köszönés és megszólítás napjainkban. Magyar Nyelvőr 23–36.
- Nyelvművelő Kézikönyv I–II. 1983. 1985 = Főszerkesztő: Grétsy László és Kovalovszky Miklós. Akadémiai Kiadó, Bp.
- Nyomárkay István 1998 = A nyelvhasználat udvariassági stratégiái. Magyar Nyelvőr 277–283.
- Nyomárkay István 1999 = A nyelvhasználat udvariassági stratégiái. Magyar Nyelvőr 145–149.
- Sándor Anna 1996 = Koloni köszönés- és megszólításformák. Magyar Nyelvőr 1996: 302–318.
- Sebestyén Árpád 1972 = A tájnyelv mint stílusesszék Móríc Zsigmond műveiben. Magyar Nyelvjárások 9–38.
- Sebestyén Árpád 1990 = A nyelv rétegződéséről, a szociolingvisztikai szemléletmódról. MNyTK. 189. sz. 42–48.
- Sebestyén Árpád 1993 = Szövegértés, stílusérzékelés. MNyTK. 196. sz. 85–94.
- Simonyi Zsigmond 1911 = Az udvariasság nyelvéről. Magyar Nyelvőr 1–8; 149–155.
- Sinor Dénes 1974 = A magyar nyelv udvariassági formái a két világháború közti időben. NytudÉrt. 83. sz. 545–552.
- Szathmári István 1961 = A magyar stilisztika útja. Bp.
- TESz. A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára 1967–1976. Akadémiai Kiadó, Bp.
- Thewrewk Emil 1897 = Az udvariasság nyelve. Magyar Nyelvőr 9–15; 101–108.
- Tóth Mihály 1983 = Köszönések és megszólítások Bag községben. MCsD. 20. sz. Bp.
- A vizsgált Móríc mű:
- Móríc Zsigmond: Sári bíró. A „Nyugat” kiadása, Bp. 1910.

DR. H. TÓTH ISTVÁN

egyetemi vendégtanár

Károly Egyetem Filozófiai Fakultása, Prága

Támpontok Balassi Bálint „Egy katonaének” című költeményének a sokoldalú feldolgozásához^{*}

A magyar nyelvű egyéni líra megteremtője, Balassi Bálint a klasszikus értékeket felvontató, 1589 nyarán született az „Egy katonaének (In laudem confinium) Az Csak búbanat nótájára” című versének a sokoldalú bemutatására teszek kísérletet az olvasmánymegértés, továbbá a nyelvi kompetenciák fejlesztése szempontjából. Íme a műalkotás.

^{*} Jelen dolgozatom alapjául szolgált a „Vitézi virtus szépségének verse” című előadásomnak, amely a Kecskemén megrendezett „Nyelvi képességek fejlődése és fejlesztése gyermekkorban” konferencia „Olvasáspedagógia (olvasás-szövegértés tanítása)” szekciójában hangzott el 2007. június 21-én.